

УДК 330.342.146

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-280-2-3

БЕРЕЗИНЕЦЬ А. В.
ДВНЗ «Університет банківської справи»

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КОНВЕРГЕНЦІЇ ІНСТИТУЦІЙНИХ ОСНОВ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА В УКРАЇНІ

У статті досліджено сутність та проведено аналіз конвергенції інституційних основ соціальної політики в країнах Європейського Союзу та в Україні. Сучасний світ побудований таким чином, що кожна окрема держава не може бути включеною в існуючий соціально-економічний процес без усвідомлення себе та свого місця в процесі глобалізації. Глобалізація виступає в якості нового етапу розвитку людської цивілізації. У подібних умовах все більшого значення набуває взаємозалежність та взаємовплив держав світу. Процеси взаємного наближення, які характеризуються взаємним впливом та взаємозв'язком між об'єктами зближення визначається терміном «конвергенція» (від лат. convergo – «зближаю»). Сам термін використовується у багатьох суспільних, гуманітарних та технічних науках, тощо. Ефективна конвергенція інституційних основ соціальної політики в країнах Європейського Союзу та в Україні – це імперативна передумова наближення параметрів соціального розвитку менш розвиненої країни, якою є Україна, до таких параметрів більш розвинених країн, яким є більшість країн Європейського Союзу. Досвід соціально-економічної конвергенції та його практичне використання для вдосконалення соціальної політики в Україні доводить переважну ефективність такого механізму і є корисним для нашої держави в умовах імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. Подальші наукові розвідки варто здійснити у напрямку пошуку шляхів підвищення ефективності конвергенції інституційних основ соціальної політики в країнах ЄС та в Україні, на основі використання передового досвіду розвинутих країн.

Ключові слова: інституційні основи, соціальна політика, соціально-економічна конвергенція.

BEREZYNETS A.
Banking University

IMPROVING EFFICIENCY OF THE CONVERGENCE OF INSTITUTIONAL PRINCIPLES OF SOCIAL POLICY IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION AND IN UKRAINE

The article examines the essence and analyzes the convergence of institutional foundations of social policy in the European Union and in Ukraine. The modern world is built in such a way that each individual state cannot be included in the existing socio-economic process without awareness of itself and its place in the process of globalization. Globalization serves as a new stage in the development of human civilization. In such conditions, the interdependence and interaction of the states of the world becomes increasingly important. Processes of mutual approximation, which are characterized by the mutual influence and relationship between the objects of convergence is defined by the term "convergence" (from the Latin convergo - "converge"). The term itself is used in many social sciences, humanities and technical sciences, and so on. Effective convergence of the institutional foundations of social policy in the European Union and in Ukraine is an imperative prerequisite for bringing the parameters of social development of a less developed country, such as Ukraine, to those of more developed countries, such as most European Union countries. The experience of socio-economic convergence and its practical use to improve social policy in Ukraine proves the overwhelming effectiveness of such a mechanism and is useful for our country in the implementation of the Association Agreement with the EU. Further scientific research should be carried out in the direction of finding ways to increase the effectiveness of the convergence of the institutional foundations of social policy in the EU and in Ukraine, based on the best practices of developed countries.

Keywords: institutional principles, social policy, socio-economic convergence.

Постановка проблеми. В Україні впродовж всього періоду незалежності спостерігається тенденція до послаблення економічної захищеності громадян, посилення просторово-структурних деформацій соціально-економічної сфери держави. Це обумовлено невисоким рівнем якості життя та соціальної захищеності громадян (зокрема малими трудовими доходами населення, посиленням його розшарування за рівнем доходів, міграції, а також соціально-економічних ризиків прямої та опосередкованої дії, високим рівнем бідності та розбалансуванням продуктивної зайнятості), монополізацією та тінізацією економічних відносин, вкрай низьким використанням інтелектуально-кадрового та ресурсного потенціалу економічного розвитку території [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові розвідки за тематикою соціально-економічної конвергенції як зближення ключових параметрів розвитку різних соціально-економічних систем досліджували П. Сорокіна, Р. Лупака, Т. Василькова, М. Вебера, Р. Солоу, Т. Свана та інші видатні вчені.

Формулювання цілей статті. Метою статті є удосконалення ефективності конвергенції інституційних основ соціальної політики в країнах Європейського Союзу та в Україні.

Виклад основного матеріалу. За майже вісімдесят років концепція соціально-економічної конвергенції витримала випробування часом й перетворилася на ґрунтовну наукову теорію [2]. Теорія конвергенції є принципово важливою для вирішення прикладних завдань управління соціально-економічної політики України в умовах інтеграції нашої країни до Європейського Союзу.

Варто погодитися з твердженням Р. Міхель відносно того, що «основою процесу взаємного наближення служить усвідомлення того факту, що тільки через співпрацю й партнерство із сусідніми

державами, через постійне зближення з ними кожна окрема країна може максимально забезпечити свої національні інтереси» [3].

На рис. 1 наведені стратегічні напрями конвергенції інституційних засад соціальної політики України та країн Європейського Союзу, запропоновані Р.Л. Лупаком та Т. Г. Васильковим [1]. Ці напрями формують основу для того, щоб державна соціальна політика України забезпечувала протидію соціальним ризикам та виступала засобом активізації виконання вітчизняних реформ і перетворень у суспільстві.

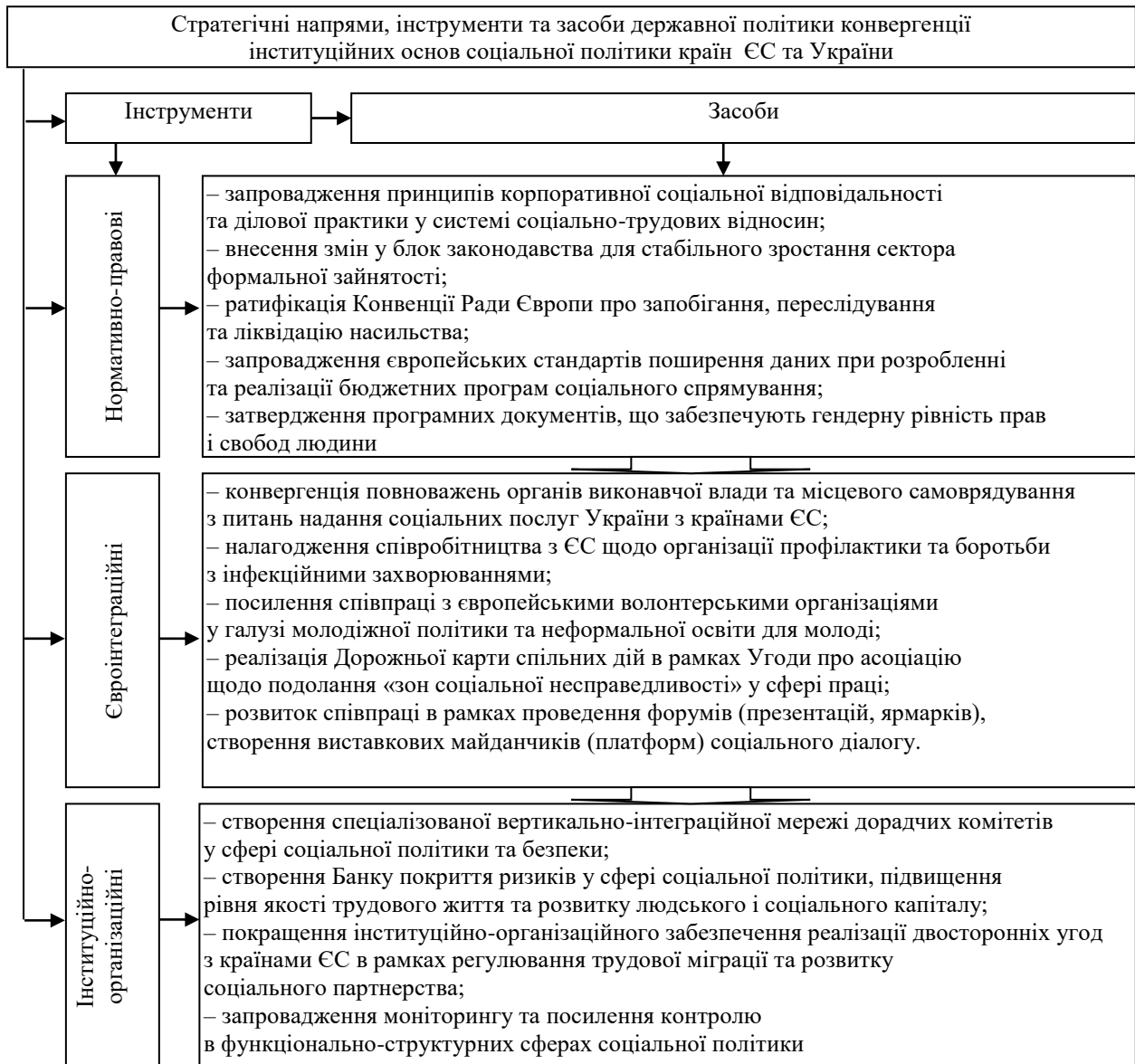

Рис. 1. Стратегічні напрями, інструменти та засоби державної політики конвергенції інституційних основ соціальної політики країн ЄС та України

Джерело: розроблено автором на основі [1]

Варто додати, що з початку XXI ст. у світі із певною сталістю відбуваються кардинальні трансформації, що супроводжуються зміною геополітичних конфігурацій. Глобальна фінансово-економічна криза 2008 р. стала надзвичайним викликом світовій цивілізації. Також події кінця 2019 – початку 2020 р., викликані пандемією вірусної інфекції COVID-19, обумовили невизначеність перспектив глобальної та національних економік, проявили необхідність якнайшвидшого пошуку шляхів модернізації суспільних систем, важливою частиною яких є соціальні системи. Так, остання криза, викликана COVID-19 виявила глибинні вади глобальної соціально-економічної моделі, сприяє усвідомленню необхідності системних змін світового економічного і соціального рівня, посиленню національної безпеки у соціальній сфері.

Зазначені на рис. 1 стратегічні цілі соціального розвитку засвідчують, що Україна вступила в період практичної реалізації завдань стратегії, яка має сформувати високорозвинену, соціальну за своєю суттю державу, здатну інтегруватися в світовий цивілізаційний процес.

Розглянемо наведені на рис. 1 інструменти конвергенції соціальної політики в країнах Європейського Союзу та в Україні. Так, першим напрямом конвергенції звісно є нормативно-правовий, який

передбачає імплементацію законодавчих актів ЄС до вітчизняного законодавства. Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на офіційному сайті Кабінету міністрів України на щорічній основі публікуються звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. В розділі, що стосується соціальної політики та трудових відносин наводиться безліч директив ЄС, які постійно імплементуються у вітчизняне законодавство [4].

У 2019 році у травні підписано «Генеральну угоду регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2019–2021 роки».

Відновлено дію порядку здійснення нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю (постанова Кабінету Міністрів № 823 від 21.08.2019). 21.09.2019 року прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 771 «Про затвердження Технічного регламенту засобів індивідуального захисту», що імплементує Регламент ЄС 2016/425. Мінсоцполітики розроблено проект Закону України «Про колективні договори і угоди», погоджено із заінтересованими органами та соціальними партнерами та направлено на розгляд Кабінету Міністрів України.

Наразі триває співпраця сторін соціального діалогу з питань реалізації Плану заходів з підвищення ефективності тристороннього соціального діалогу в Україні в рамках Проекту Міжнародної організації праці «Інклюзивний ринок праці для створення робочих місць в Україні».

Важливим інструментом конвергенції інституційних основ соціальної політики в країнах Європейського Союзу та в Україні є Європейська інтеграція та співробітництво. В даному випадку корисним є дослідження можливостей довгострокових програм інституційного розвитку – TWINNING, TAIEХ, які пропонує ЄС країнам-партнерам через інституційне співробітництво, придбання необхідних навичок і досвіду для зближення з законодавством ЄС. Країнами-учасницями окрім України є також Алжир, Вірменія, Азербайджан, Єгипет, Грузія, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Молдова, Марокко та Туніс [5].

Впровадження інструменту Twinning було започатковано Європейською Комісією в 1997 році. Twinning (TWG) – це інструмент інституційного будівництва, форма прямої технічної співпраці між центральними органами виконавчої влади країни, що виступають бенефіціарами цього виду зовнішньої допомоги ЄС, та органами влади країн-членів Європейського Союзу. Twinning має на меті допомагати країнам-бенефіціарам у розбудові сучасних і ефективних органів центральної та місцевої влади, структури, людських ресурсів та управлінського потенціалу яких дозволяли б впроваджувати законодавство ЄС (acquis communautaire) на рівні стандартів, прийнятих у країнах-членах ЄС. Twinning надає державним органам рамки для роботи з партнерами з країн-членів ЄС. У співпраці вони розробляють і впроваджують проект, націлений на інтегрування в національне законодавство та виконання конкретної частини acquis communautaire.

У рамках проектів Twinning передбачені такі види діяльності як консультування (підготовка законопроектів, організаційно-інформаційні питання), тренінги, навчально-ознайомлювальні поїздки та стажування.

Партнери по проектах Twinning отримують спільну користь (рис. 2).

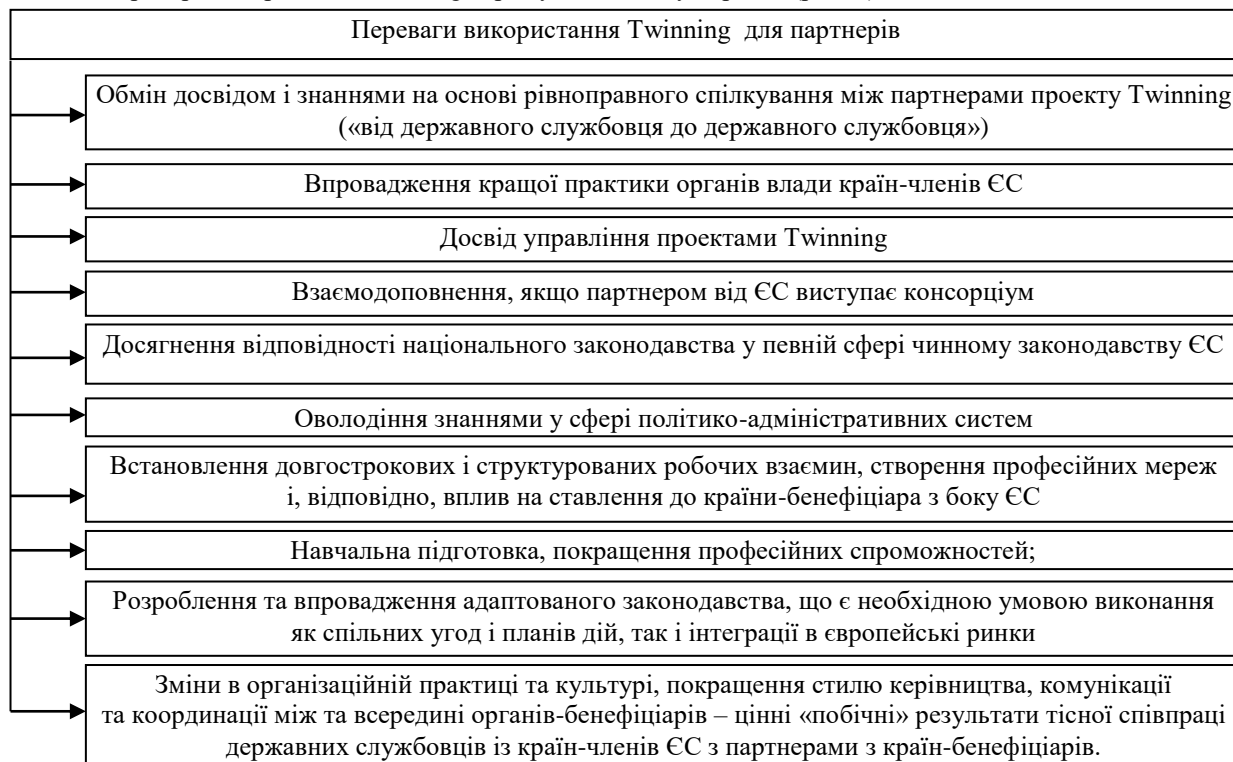

Рис. 2. Переваги використання Twinning для партнерів

Джерело: розроблено автором на основі [6]

Проект Twinning може виконуватися як класичний Twinning (тривалістю до 24 місяців) і бюджетом до 2 млн. євро або як полегшений Twinning (тривалістю до 6 місяців).

Система координації впровадження інструменту Twinning в Україні включає:

1) представництво Європейського Союзу в Україні (далі — Представництво ЄС) – установа, що має статус дипломатичної місії та офіційно представляє Європейський Союз в Україні. В рамках підготовки та реалізації проекту Twinning Представництво ЄС:

– бере участь у розробленні детального технічного завдання проекту Twinning (Twinning Fiche) та Twinning-контракту;

– забезпечує розміщення детального технічного завдання проекту Twinning на офіційному веб-сайті Європейської Комісії, здійснює його направлення національним контактним особам держав-членів ЄС з метою визначення партнера проекту Twinning від держави-члена ЄС;

– уповноважене на підписання Twinning-контрактів;

– несе відповідальність фінансування проекту Twinning, проведення незалежного моніторингу та аудиту проекту Twinning;

2) адміністративний офіс програми Twinning;

3) робочу групу з питань координації впровадження інструменту Twinning. Склад та Положення про робочу групу, яке визначає її основні завдання, права та обов'язки, затверджені наказом НАДС від 15 листопада 2018 року № 269-18.

На тепер в рамках реалізації проектів Twinning в Україні виділяють законодавчий (допомога у розробленні та перегляді чинного законодавства згідно з європейськими стандартами, порівняльний аналіз національного та європейського законодавства), інституційний (здійснення європейськими експертами функціонального обстеження та / або порівняльного аналізу наявної інституційної структури державного органу) та кваліфікаційний (семінари, тренінги, конференції, навчальні візити та стажування представників українського державного органу) напрямки. Вбачається, що наприкінці кожного проекту Twinning в Україні нова чи модифікована система буде самодостатньою, функціонуватиме незалежно та самостійно, а її фінансування здійснюватиметься за рахунок країни-бенефіціара.

Висновки. У підсумку проведеного дослідження доходимо висновку, що реалізація програм інституційного розвитку стала одним із складових аспектів євроінтеграції для України. При цьому, беручи на себе зобов'язання стати успішною країною, Україна почала пошук найбільш цілеспрямованих та перспективних шляхів вирішення проблемних питань. Дійсно потужною допомогою, за час реалізації якої стало можливим удосконалення декількох сфер та підвищення професійного рівня представників органу-бенефіціара, став інструмент Twinning. При цьому, серед переваг зазначеного інструменту інституційної розбудови – підтримка інституційної та структурної реформи шляхом надання експертної оцінки та консультування у відповідній сфері державного управління, навчання персоналу ефективним методам та процедурам роботи, допомога в розробленні законодавства та його наближенні до *acquis communautaire*. Досить важливим є те, що в процесі реалізації Twinning не копіює системи країн-членів ЄС, а здійснює їх адаптацію до наявних умов таким чином, щоб ефективно функціонувати в Україні.

Література

1. Лупак Р. Л. Стратегічні пріоритети конвергенції соціальної безпеки України та ЄС / Р.Л. Лупак, Т. Г. Васильків // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: зб. наук. пр. 2018. Вип. 5(133). С. 14-19.
2. Бурлай Т.В. Соціально-економічна конвергенція: теорія та практика: монографія / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2019. – 364 с.
3. Міхель Р. Процеси конвергенції між країнами-членами ЄС / Р. Міхель // Економіст. - 2013. - № 2. - С. 25-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_2_9
4. Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2015-2019 рр.: єдиний веб-портал органів виконавчої влади – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>
5. Twinning: офіційний веб-сайт EU NEIGHBOURS – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://euneighbours.eu/ru/east-south/eu-in-action/projects/twinning-0>
6. Технічна допомога Європейській Комісії TWINNING, TAIEX TWINNING: офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/content/tehnichna-dopomoga-evropejskoi-komisi-twinning-taix-twinning.html>

References

1. Lupak R. L. Stratehichni priorytety konverhentsiyi sotsialnoyi bezpeky Ukrainy ta YES / R.L. Lupak, T. H. Vasylykiv // Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy: zb. nauk. pr. 2018. Vyp. 5(133). S. 14-19.
2. Burlay T.V. Sotsial'no-ekonomichna konverhentsiya: teoriya ta praktyka: monohrafiya / NAN Ukrainy, DU «In-t ekon. ta prohnzov. NAN Ukrainy». Kyiv, 2019. – 364 s.
3. Mikhel R. Protsezy konverhentsiyi mizh krayinamy-chlenamy YES / R. Mikhel // Ekonomist. - 2013. - № 2. - S. 25-29. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2013_2_9.
4. Zvity pro vykonannya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrainoyu ta YES za 2015-2019 rr.: yedyny veb-portal orhaniv vykonavchoyi vlady – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/evropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu>
5. Twinning: ofitsiyyny veb-sayt EU NEIGHBOURS – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://euneighbours.eu/ru/east-south/eu-in-action/projects/twinning-0>
6. Tekhnichna dopomoha Yevropeyskoyi Komisiyi TWINNING, TAIEX TWINNING: ofitsiyyny veb-sayt Ministerstva sotsialnoyi polityky Ukrainy – [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.msp.gov.ua/content/tehnichna-dopomoga-evropejskoi-komisi-twinning-taix-twinning.html>

Надійшла / Paper received: 20.03.2020

Надрукована / Paper Printed : 07.05.2020